

STENOGRAFSKE BELEŠKE

SENATA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD, 1935 GODINE

KNJIGA I

I PRETHODNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 20 OKTOBRA 1935 GODINE U BEOGRADU

Pretsedavali:

Najstariji po godinama starosti

Senator

IVAN HRIBAR

a zatim

Pretsednik

Dr. LJUBOMIR TOMAŠIĆ

Privremeni sekretari:

Dr. ĐURA KOTUR

Dr. VASO GLUŠAC

Prisutni su sva g. g. Ministri.

POČETAK U 9 ČASOVA

S A D R Ž A J :

1 — Izbor privremenog predsednika po godinama najstarijeg prisutnog senatora i izbor dva privremena sekretara;

2 — Izbor Predsedništva Senata;

3 — Pozdravni govor Predsednika Senata dr. Ljubomira Tomašića.

Govornici: Privremeni predsednik Ivan Hribar, Predsednik Senata dr. Ljubomir Tomašić.

U 9 časova sakupili su se u sali Senata gospoda senatori, u smislu § 2 Zakona o poslovnom redu u Senatu, pa reč uzima:

Milutin Dragović: Gospodo senatori, u duhu § 2 našeg Poslovnika, današnjem sastanku treba da predsedava naš najstariji drug po godinama. Kako je među nama najstariji g. Ivan Hribar, ja predlažem g. Hribara. (Odobranje i uzvici: Živeo!)

Privremeni predsednik Ivan Hribar: Gospodo senatori, otvaram I prethodni sastanak Senata Kraljevine Jugoslavije.

Gospodo senatori, prošlogodišnja inauguracija novog poslovnog doba Senata vršila se je pod utiskom užasnog marseljskog zločina. Sva država bila je

onda zavijena u crninu i naša su se srca grčila u dubokoj žalosti nad nenadoknadivim gubitkom Našeg Velikog Vladara.

Pristupajući danas po peti put izboru svoga Predsedništva, osećamo sa zebnjom u srcima da nema više Njega, koji je ovu zakonodavnu instituciju pozvao u život te je držao nad njom Svoju pokroviteljsku ruku. Oko nas zavlada je takva stranačka razgibanost, kakva je Njemu zadavala najviše brige, jer je nazrevao u njoj ono zlo, koje koči sve dobromerne napore za mirno saživljavanje državljana, kako im je jedino kadro omogućiti, da se posvećuju staranju oko materijalnih dobara.

Ne osporavam, da su načela koje zastupa sadašnja Vlada pravilna. Ta i blagopokojni Kralj sam je imao nameru obratiti se čisto ustavnoj vladavini čim se stišaju strasti i čim se zgrnu sve nacionalne snage u jugoslovenskoj misli. Kraljevska vlada smatra, da je taj trenutak došao pa je po njenoj intenciji stranačkom političkom životu dat tobože slobodan razmah. Kamo sreće, ako usled toga bez većih potresa dođe do potpunog izmirenja svih triju državu tvorećih delova naroda tako, da budu sve njihove tvoračke snage usredotočene oko blagostanja i veličine Kraljevine Jugoslavije.

Ali ja, gospodo senatori, s obzirom na iskustva

od našeg ujedinjenja ovamo ne mogu u to da verujem. Bojim se naime, da će se prerado zaboravljati ono što nas združuje, a vući u dnevne političke borbe sa svom nepomirljivom strašću ono što nas prividno razdružuje. Posledica pak toga, mesto složnog rada za veličinu države i blagostanje naroda, pored zanemarivanja zakonodavnog rada u Narodnom predstavništvu, biće žestoke ustavne borbe, koje će kočiti sav napredak.

Po dokaze za to nije mi potrebno daleko da hodim. Ta pruža mi ih program stranke koja je, potpomagana ugodnim povetarcem iz visokih sfera sa lažom svoje organizacije, prva zajedrila u nabujale vode nove situacije. Tu čitam da »stranka neće praviti pitanje iz toga da li će Narodno predstavništvo biti sastavljeno iz jednog ili dvaju domova.«

Ja, gospodo senatori, nazrevam da je u toj kratkoj rečenici sakrivena ona sekira koja će jednog dana imati da ispodseca korenje Senata, tog korisnog drveta, koje je Blagopokojni Viteški Kralj vlastitim rukama zasadio u našu zakonodavnu baštu i čije Mu je uspevanje bilo tako pri srcu.

Zato gospodinu Pretsedniku, koji će biti danas izabran, osobito polažem na srce da budno bdi nad pravima Senata i da učini sve što je kadro osujetiti svaku protiv njegovog postojanja uperenu nakanu. Činim ovaj apel zato, jer se dosada nije dovoljno pazilo na prestiž Senata. Ne samo, da se ovo važno zakonodavno telo nije nikad sastajalo po volji i inicijativi samoga Pretsednika da se bavi državnim pitanjima i podnaša Vladi izveštaje o svojim pogledima na njih, nego je u poslednje doba čak bila učinjena omaška, koja je kadra poniziti njegov ugled.

U sednici od 24 novembra 1933 godine primljen je bio, gospodo senatori, saglasno od strane svih prisutnih senatora Zakon o priznanju dosmrtno penzije književniku i novinaru Andreju Gabršeku. Naravno, morao bi taj primljeni Zakon doći odmah posle toga na dnevni red Narodne skupštine. Ali to se do danas — dakle po izmaku skoro dveju godina — još nije dogodilo. Kao da je Senat nekakav »kantite negližabl«, na čije saglasne zaključke nije potrebno Narodnoj skupštini da se obazire. I g. Pretsednik Senata nije osećao dužnost da protiv takvog zapostavljanja digne svoj glas i opomene svoga skupštinskog kolegu šta ima u ime Senata pravo od njega očekivati. To je imao učiniti tim više, pošto nije nikakva tajna da ima u nekim krugovima donjeg zakonodavnog tela nedrugarskih raspoloženja prema Senatu, te je baš zato potrebno da se, ako se hoće sačuvati njegov ugled, ne dopušta krnjenje njegovih prerogativa.

Tom zgodom ne mogu, a da ne spomenem, da bi po mome mišljenju, osobito u sadanje tako osudno doba imalo važiti načelo — i ako toga Poslovnik ne propisuje — da se nosilac vanredno važne funkcije Pretsednika Senata, ako već nema stalnog boravišta u Beogradu, čim bude izabran, preseli za tako dugo dok njegova funkcija traje, ovamo. Imalo bi to doduše biti samo po sebi razumljivo, ali iskustvo kaže da do sada nije bilo tako.

Gospodo senatori, neznam zašto, ali ne mogu se osloboditi misli da Vam danas poslednji put govorim sa ovoga mesta. Zato mi, pošto poznajete moje patriotske osećaje i vruće želje za slavu, sreću i veličinu naše ljubljene domovine, Kraljevine Jugoslavije, valjda nećete zameriti još nekoliko dobronamernih pripomena.

Pre svega moram skrenuti Vašu pažnju na pojavu koja mora, ako se na vreme ne opamete oni kojih se tiče, imati jako kobnih posledica. Svuda u Evropi osim Engleske, Skandinavskih država, pa možda i Nizozemske i Čehoslovačke, gubi parlamentarizam, taj skupoceni plod demokratizma, tlo pod nogama. Pošto ima među narodnim zastupnicima ličnih razmirica, koje izviru iz stranačkih strasti, zakonodavni rad u parlamentima pao je skoro na ništicu i došlo je do prakse da si vlade od parlamenta davaju izglasavati punomoćija, glasom kojih smeju zakonodavstvo vršiti jednostavno svojim uredbama. Možda je to praktično i za vlade komotno, ali sa demokratskim načelima nipošto nije združljivo, jer skupi parlamentarizam na taj način postaje samo još ustavnom dekoracijom države. Čuvajmo zato u buduće svoja prava, i nemojmo sami parlamentarizmu kopati grob!

Tu se, gospodo senatori, sećam kako smo 25 februara 1932 s punom saglasnošću izglasali zakon o Privrednom veću. Pre toga vršila se je kroz tri sednice opširna rasprava, u kojoj su svi govornici izrazili svoju radost da do te korporacije dođe. Ista je saglasnost u tom obziru vladala pre toga u Narodnoj skupštini i vlada g. Petra Živkovića se hvalevredno požurila da dobije za taj zakon što brže Najvišu potvrdu. Od te potvrde je proteklo preko tri i po godine, ali Privrednog veća sve do danas još nemamo. Ali pri tom je najznačajnije da je jedan od pretsednika vlade, koji su se od onda redali, u nekom skupu narodnih zastupnika i senatora na sva usta izjavio da on Privrednog veća neće oživotvoriti zato, što nema nikakve garancije da bi saglasno rešavalo predložena mu pitanja.

Ne gledajući na to da se ta izjava ne da dovesti u sklad sa ustavnošću, jer je dužnost svake Vlade da vrši postojeće zakone, nepojmljiva je iz stvarnih razloga. Neka nas Bog čuva takvih institucija u kojima bi 60 lica bilo uvek jednakog mišljenja! To bi isključivalo svaki kriticism i svaki napredak. Ali, gospodo, tu se i inače ne radi o kakvim zaključcima nego o neobaveznim savetima, koje bi mogla vlada crpsti iz Privrednog veća u kojem bi zasedalo 60 zastupnika svih grana naše privrede — to je van svake dvojbe. Da joj je pak takvih saveta hitno potrebno, dokazuju nam najbolje njene velike uredbe. Osobito one o zaštiti seljaka, koje osetljivo zasecaju u čitavo naše narodno gospodarstvo. Poslednja od ovih Uredbi znači silno, u stotine i ko zna, ako ne možda u hiljade milijuna, iduće opterećenje države, da se ne da ni rečju iskazati gde i kako će se za to naći pokriće.

Opazio sam i u aprilu 1932 godine u Senatu dao tome neprikrivenog izražaja da se pri rešavanju ovog pitanja tera previše demagogije. Da sam imao pravo, sjajno mi je potvrdio onaj bivši Ministar poljoprivrede, koji je pozvao k sebi gg. novinare da im u ime vlade da ovu programatsku izjavu: »Pošto poznajemo sadanji teški položaj naše poljoprivrede i seljaka, treba da naglasimo da su današnje cene poljoprivredne tako niske, da seljaku onemogućuju i takav život, kakav ima najsiromašniji radnik kojega bilo zvanja«. Gospodo senatori, tu je vlada zajedno sa svojim glasnošom sasma zaboravila da seljak ima svoju zemlju, koja ga ishranjuje sa svom njegovom porodicom, ako je obraduje, međutim »radnik kojega bilo zvanja« nema ništa osim svojih ruku, te bi morao poginuti od gladi, ako za ove ruke ne nađe rada ili potpore sa strane države ili privatnog samarićanstva. Da se iz demagogije ne može izvući ni sadanji g. Ministar po-

ljoprivrede, dokazuje najeklatantnije njegova spomenuta Uredba.

Šta ću sada reći, gospodo senatori, vredi za Sloveniju samo donekle, a za ostale pokrajine općenito. Najpreča potreba za našeg seljaka je, da ga sav državni aparat uzme u zaštitu od lihvara ili kako se ova vrst izjelica bez savesti i srca naziva u Šumadiji — od zelenaša. Ali toga siromah seljak nema očekivati, dok se bude interes političkih stranaka stavljao iznad interesa naroda i države. U parlamentarno doba pre 1929 godine bilo je mnogo primera, da su se političke stranke jagmile za tim da koliko je moguće više baš zelenaša pridobiju za pretседnike njihovih oblasnih organizacija. Neće li se ova praksa u novo parlamentarno doba ponavljati?

Iz rečenoga držim, da je naša dužnost pobrinuti se za izvršenje Zakona o Privrednom veću. Sadanja Vlada, koja nam temeljem ponovnih izjava preuzvišenoga g. Pretседnika Vlade obećava, da ćemo postati učesnici potpune političke slobode, te da će u svim stvarima državne uprave odlučivati jedino volja naroda, neće i ne može se opreti, ako na nju u interesu parlamentarizma apelujemo da izvrši Zakon o Privrednom veću.

Ali to nije jedina zadaća, čije rešenje od nje očekujemo. Trojica dosadanih Pretседnika Vlade svečano su nam obećali izvođenje potpunije decentralizacije uprave, ali su sva trojica otišla, a to obećanje nisu ispunili. Sadanji g. Pretседnik Vlade ima zato lepu priliku, da svoje sveopće poštovanje i poznato slavno ime veže sa ovom od svih državljana tako željno očekivanom upravnom reformom.

Ja, gospodo senatori, od upravne reforme očekujem jako mnogo, čak i uravnoteženje državnog budžeta, ali samo uz dva uslova: 1) da se pristupi temeljitoj reformi porezne politike, i 2) da se uzakoni stalnost činovništva.

Naša se porezna politika, gospodo senatori, oslanja previše na siromašne slojeve stanovništva. Fiskus vidi seljaka, malog obrtnika, činovnika i otežava im u najviše slučajeva bez toga teški opstanak pored neposrednog oporezovanja još i vrlo osetljivim posrednim porezima na predmete svakodnevnih neophodne potrebe. Ali je on slep za one državljane koji — i to jako dobro — žive od brižljivo sakrivenih kapitala i obično ne rade ništa korisnoga. Ovi trutovi neka se po socijalnim vidicima primerno oporezuju sa ličnom dohodarinom i iščeznuće, ako se neće lakoumno razbacivati državni novac, za uvek manjci iz naših državnih proračuna. Rado se, gospodo, poносimo, da je Kraljevina Jugoslavija napredna država. Ona to donekle i jeste, ali će je vanjski svet priznati za takvu tek onda, kad bude video da se u svojoj upravi i naravski takode i u poreznoj politici povodi za sveopće priznatim naprednim državama, koje sve imaju ličnu dohodarinu kao glavni stub porezne politike. Sa zlatnim slovima biće u povesnici naše države zabeleženo ime onog Ministra finansija, koji će imati toliko muževnosti da Narodnome predstavništvu predloži i kroz njega sprovede Zakon o ličnoj dohodarini, jer će položiti temeljac za mogućnost revizije ostalog poreskog zakonodavstva i time za odstranjenje manjaka u državnim proračunima. Uspeh ovakvog državničkog čina može međutim samo onda uroditi željenim ciljem, ako se uzakoni i stalnost činovništva.

Svestan sam, gospodo senatori, da sam se dotakao pitanja, u kojem se moji nazori kose sa pogledima mnogo koga između vas. Ali ja ipak sa svim naglaskom postavljam tezu, da će naš upravni aparat

samo onda pravedno, tačno i savesno funkcionisati, ako budu njegovi vršioci stalni i na taj način nezavisni od političkih stranaka. Činovnicima se dakako ne sme dirati u njihovo političko osvedočenje, ali ga u službi ne smeju nikada izlagati, nego imaju nepistrasno i za svakoga jednako i besplatno po propisima zakona vršiti svoje dužnosti.

Računajući pak sa čovečijim slabostima, trebalo bi podvrći Zakon o činovnicima reviziji u tom smislu, da se unesu u nj najstrožije sankcije, pa čak i otpust iz službe sa gubitkom svih prava, ako se disciplinskim postupkom dokaže, da se je činovnik ogrešio o ove najvažnije principe pravilnog uređivanja.

Moje je tvrdo uverenje, gospodo, da samo na taj način možemo uneti red u državno gospodarstvo. A to je punctum saliens mog izlaganja. G. Ministar finansija je, utemeljujući Uredbu o sniženju i bez toga već skromnih beriva državnih nameštenika, skrenuo pažnju na visoku postavku, koju u državnom budžetu zauzimaju lični izdatci u srazmeri sa stvarnim izdaticima. Nego, je li tim sniženjem stvar popravljena? Ja velim da nije. G. Ministar finansija je dao naime u isti mah svoj pristanak na mnoga penzionisanja, usled kojih su porasli novi izdatci kako za plate tako i za penzije. Uzgred neka bude spomenuto da su mu valjda za poboljšanje srazmera ličnih izdataka stvarnim, njegove kolege zvanično premestili ceo niz činovnika. Ovakva praksa vrši se po svakoj promeni vlade i ja sam u Finansijskom odboru Senata već godinama upozoravao kako se pogibeljno usled toga povećavaju lični izdatci, koji su bili na pr. samo u godini posle prvih izbora novog parlamentarnog doba porasli za 150 miliona. Nažalost, moje upozoravanje ostalo je glas vapijućeg u pustinji. Lavina ličnih izdataka postaje radi rečene prakse od godine do godine veća i ja strepim od straha kakve moraju da budu konačne posledice po državu, ako se ne nađe krepka ruka da tu lavinu zaustavi.

Gospodo senatori, koji pripadate ovom visokom skupu od prvog početka, potvrdićete mi kako sam se trudio da pridobijem Vladu za utvrđenje planskog državnog gospodarstva. Ali bez uspeha. Svoj predlog u tome smislu sa odužim obrazloženjem podneću opet u ovom zasedanju. Možda će kod sadašnje Vlade, kojoj stoji na čelu državnik širokog pogleda i finansijer čistoga kova, naći bolje razumevanje. Bez planskog gospodarstva prepušteno je g. g. Ministrima da sasvim po svome nahodjenju i po svojoj volji upravljaju dodeljenim im resorima. Prirodno je zato, da gdekoje odredbe u jednom resoru sa opšte državnog gledišta nanose štetu drugom resoru. Najjasnije to vidimo kod Uredaba za zaštitu seljaka.

Ali ja hoću da ukažem na još jedan primer, koji je takoreći već na vidiku. Kod nas je sada jako dobra konjunktura za manufakturu. Zato niču poput gljiva posle kiše manufakturne tvornice, koje seljaku oduzimlju poljoprivredno radništvo. Ministarstvo za trgovinu i industriju ne ustručava se odricati spekulativima, među kojima je većina inostranaca, dozvolu za takve tvornice. To mora pre ili docnije imati za posledicu veliku krizu u ovoj grani industrije i pogibeljan broj besposlenog industrijskog radništva, koje će zahtevati od države potporu.

Kod planskog gospodarstva, utanačenog od deset do deset godina unapred sa elasticitetom izmena i dopuna prema neočekivanim važnim promenama privrednih odnošaja, bilo bi moguće upozoriti kapital, koji traži zaradu, na investiciju u druge grane naše industrije.

Vlade se, gospodo senatori, kod nas često menjaju. Za odlazećim ministrima dolaze novi, koji imaju najviše puta na metode rada upravo divergentne poglede od svojih prethodnika. Kolika bi, zato, bila sreća, da u gospodarskom nacrtu postoji za stanovito doba od Narodnog predstavništva utvrđeni obvezatni program rada. U tom slučaju ne bi nam bilo potrebno čekati na priliku za predlog zakonskih nacrtu o bankama, štedionicama i novčanim zavodima uopšte. Ovi su zakonski predlozi po mojim pravilnim informacijama, koliko mogu prosuditi, već prilično dugo gotovi, ali ne mogu da dođu na proučavanje gospodi Ministrima, koji se na resornim foteljama menjaju.

Pošto ovih zakona nemamo, moguće je Gospodinu Ministru finansija, sa uvođenjem nesretnih fiskalnih mera, uništavati u narodu volju za štednju, iako je svuda u naprednim državama priznato načelo da štednju treba iz petnih sila propagirati, pošto je ona od najvećeg značaja za stvaranje narodnog kapitala. Kod nas imamo za takvu propagandu tim više uzroka, pošto nam je upravo Osiječki krivični proces o »Našičkoj« glasan memento kakve orgije nepoštenja, nemorala i korupcije prikazuje u našoj zemlji strani kapital.

Vlada je, gospodo senatori, nagovestila, da će Narodnom predstavništvu predložiti zakonski predlog protiv korupcije. Ovu smo izjavu primili mi senatori vrlo simpatično, pošto je predlog u obliku zakonskog nacrtu već 9 marta 1933 god. izišao baš iz Senata. Predložio ga je naš poštovani drug Iliđanović, koji je u neophodnoj potrebi takvog zakona, videći kakvu štetu trpi država po korupciji, koja je kao laokonska zmija obavlja sa svih strana, bio tako osvedočen, da nije prestao Vladu ponovno upozoravati na svoj predlog. Ali su sve dosadanje vlade bile gluhe za njegove reči. Zato treba sa što većim odobravanjem pozdraviti obećanje sadanje Vlade i nas svih je najpreča želja, da ne ostane kako to rado biva, samo kod vladinih obećanja, nego da zadana reč postane stvarnost.

U vezi s time je ali, gospodo senatori, takode potreba, da se reformiše prestroga cenzurna služba zato, da naša javnost uz saradnju štampe sazna za sve koruptivne afere, a ne samo za one, čije obelodanjenje ide u račune ove ili one vladavine. Svi državljani treba da imaju mogućnost kontrolisati da li, i kako se po krivičnim postupcima progone sve koruptivne afere bez razlike, ko je u njih umešan.

Ako menjanje vlade uvetuje često promenjene poglede na unutarnju politiku države, mogu na sreću utvrditi, da u pogledima na spoljnu politiku nema nikada odvojenog mišljenja. Sve su naše vlade sa svima nama, jednodušne u nepokolebljivosti najsrdačnijih odnosa prema našoj velikoj saveznicu, moćnoj Francuskoj Republici, koja je u crnim danima srpske Golgote stekla za naš narod toliko neopisivih zasluga. Na isti način je Maloj Antanti, ovoj pobornici mira i predstavnici volje i snage svih triju tvorećih ju država, osigurana naša neograničena vernost. Ni to ne smemo zaboraviti, koliko smo dužni zahvalnosti Sjedinjenim Državama Severne Amerike, čiji je veliki predsednik Vudrov Vilson iz najplemenitijih pobuda krepko stupio na našu stranu i kako je moćna Velika Britanija posle rata sa pravom savezničkom umešnošću ustajala protivu onih, koji su išli za što većim okrnjenjem naših besprimernom hrabrošću stečenih prava. Konačno smo sa svojim vladama svi složni u tome, da treba Balkanskome sporazumu posvećivati

svu pažnju te nastojati, da se čim bolje učvrsti i za buduće zadaće osposobi.

U tome smislu, gospodo senatori, vidimo da radi i sadanji naš Ministar inostranih dela, preuzvišeni g. dr. Milan Stojadinović i osvedočen sam, da govorim iz srдца Vas svih, ako ustvrdim da su ga i da će ga i u buduće pratiti naše simpatije.

Kad ovo pitanje stoji ovako, bila bi sasvim prirodna posledica, da iskoristimo položaj te da se pobrinemo za što tešnije gospodarske veze sa dotičnim narodima i državama. Političko prijateljstvo može ostati trajno i sigurno od svih potresa i vanjskih nartaja samo onda, ako se temelji i na istovetnosti gospodarskih interesa. Mala Antanta shvatila je to jako dobro i ustanovila je poseban odbor, koji ima da se pobrine za što tešnju saradnju svojih članica na gospodarskom polju. Ovaj odbor sastaje se više puta te je imao baš poslednjih dana svoja većanja u Beogradu. Meni je pak, gospodo moja, neshvatljivo, kako je to, da danas posle više od 16 godina svoje samostalnosti i političkog savezništva sa Francuskom Republikom imamo s ovom bogatom državom i njenim cvatućim kolonijama tako minimalne ekonomske veze. Tu mora da nešto nije u redu. Ministarstvo trgovine i industrije valjda ne ume naći načina, da gradi na situaciji, koju je stvorilo Ministarstvo inostranih dela i u saglasnosti s ovim Ministarstvom. Iz vlastitog iskustva znam, da se kod pregovora za trgovačke ugovore radi previše po šablonu, dakle kod svih država jednako, i isključuje se svaki politički momenat, iako bi katkada mogao igrati važnu, dapače odlučujuću ulogu. Pored odustajanja svakog šablonskog postupanja, preporučljivo bi bilo da se kod našeg poslanstva u Parizu, pa možda i u Pragu i Bukureštu postave trgovački atašei, ali ne sa birokratskom zadaćom da pišu i mnogo pišu te Ministarstvu šalju najrazličitije tabele, koje se tamo polažu ad akta, — nego trgovački naobražena lica sa zadaćom da idu praktički za poslovima.

Gospodo senatori, nije još proteklo godinu dana, od kako je zločinačka ruka utrнула život velikog apostola mira i najvatrenijeg njegovog zaštitnika, našeg Viteškog Kralja Aleksandra I, pa eto već opet razbesnela furija rata, izaziva strah i trepet čovečanstva. Dnevno nam stižu vesti sa ratišta pune groze i užasa. Rat je bio započet pod izlikom civilizacije i kulture, i skoro ceo svet je sa svima silama nastojao da ga spreči, ali uzalud. Sada se trudi Društvo Naroda, da ga lokalizuje. Kakve sreće, ako mu to pode za rukom! Ali ratni požar, koji beše tako objestno zapaljen, mogao bi se, teran vihorom strasti, proširiti u nedogled.

Kraljevina Jugoslavija u sretnom je položaju da njeni interesi ovim ratom nisu taknuti. Toga radi možemo sasvim objektivno uz potpuni neutralitet, u koliko nije vezan ustanovama Društva Naroda, posmatrati kakav će biti njegov razvitak i konac. Ali i ako iz ovog rata možda nemamo očekivati ozbiljnih zapleta, nama je način, kako i radi čega je nastao, glasan memento za budućnost. Moderno naoružanje moglo bi naime u usijanoj glavi kakvog potentata poroditi misao, da učinak tog naoružanja pokuša na nama.

Hvala Bogu da imamo svoj barut na suhom! Ko bi o tome dvojio, doživio bi neugodno iznenađenje.

Ako konstatujem to, moram se setiti i naše pobedonosne vojske koja je dostatno dokazala, kako ume suvi barut upotrebljavati. Sav se je svet, gospodo senatori, u vreme Balkanskog i docnije za vreme Svet-

skog rata divio neprispodobivoj hrabrosti i neopisivom samopregoru srpske vojske. Ova vojska, sada povećana sa hrvatskim življem, čija hrabrost i ustrajnost je slavno poznata i sa neustupnim požrtvovanjem slovenačkim vojnicima, sinovima očeva, koji su si sa svojom hrvatskom braćom zaslužili počasni povesnički naziv „antemurale Christianitatis“, sastavlja sada naš ponos: jugoslovensku vojsku, uvek spremnu, da pod zastavama koje joj je svojeručno predao Blagopokojni naš Kralj, sasvim samo njoj, vlastitim elanom odbije svaki od kuda god došao napadaj na integritet naše otadžbine. Ova je vojska naš ponos. Neka znadu svi i svatko, da smo, ma koliko bismo se razilazili u drugim pitanjima, u ljubavi za nju i u staranju za nju svi jedni, kao što smo jedni i složni u ljubavi i odanosti k njenom vrhovnom zapovedniku, našem mladom Kralju, čiji prestol je pozvana da čuva. (Burni poklici: Živeo Kralj!)

Oko tog prestola ćemo se sakupljati u dobrim i zlim vremenima, jer ne smemo a i nećemo nikada zaboraviti, da je posvećeno lice prejasnog suverena najviši predstavnik naše narodne države, ove i suviše potrebne tvorevine svetske istorije, koja ima da izvrši još velike, od providnosti stavljenе joj zadatke. Njegovo Veličanstvo Kralj Petar II (Uzvici: Živeo!) biće, pošto je Njegovo duševno i srčano vaspitanje u prvom redu u rukama Njegove Visoke Majke, Njezinog Veličanstva Kraljice Marije (Burni uzvici: Živela Kraljica!), kako se čvrsto nadamo, vredan sin Svega Velikog Oca, pa će mu sa našom i čitavog naroda potporom poći za rukom, da oživotvori sve velike zamisli Blagopokojnog Svog Roditelja. U očigled ove svetle perspektive trebamo, braćo Srbi, Hrvati i Slovenci, biti uvek složni, složni, složni!

Kako smo, gospodo senatori, složni mi danas u pokliku: Bog neka živi i čuva našeg mladog Kralja, Njegovo Veličanstvo Kralja Petra III! (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo!)

Gospodo senatori, prema našem Ustavu i Zakonu o poslovnom redu na ovom prvom prethodnom sastanku imamo da izaberemo Pretsedništvo Senata za ovaj redovni saziv. Ja bih vam, gospodo, predložio, saobrazno § 13 našeg Poslovnika, da izvršimo izbor celoga Pretsedništva jednovremeno i to posebnim listama, kao što je radeno i u prošlim sazivima Senata. Slaže li se Senat sa ovim mojim predlogom? (Slaže). Pošto se Senat slaže, objavljujem da je Senat sa ovim mojim predlogom sporazuman, i da možemo pristupiti ovome izboru.

Pre nego što bismo pristupili ovom izboru, čast mi je predložiti Senatu, da izabere za privremene sekretare senatore gg. dr. Đuru Kotura i dr. Vasu Gluša. Prima li Senat ovaj moj predlog? (Prima). Pošto Senat prima, molim izabranu gospodu privremene sekretare, da izvole zauzeti svoja mesta.

Sad treba da odredimo po trojicu skrutatora za svaku glasačku kutiju, koji će izvršiti prebrojavanje glasova palih za pojedine kandidate. Molim sekretara g. dr. Kotura da izvoli kockom izvući imena skrutatora.

Privremeni sekretar dr. Đura Kotur izvlači kockom imena skrutatora, i to za izbor pretsednika: Dr. Dušan Stevčić, Radoslav Dunić i Jovan Aleksić; za izbor potpredsednika: Vojislav Protić, dr. Sava Ulmansk i dr. Želimir Mažuranić; za izbor sekretara Petar Teslić, Đuro Vukotić i Lazar Anić.

Privremeni pretsednik Ivan Hribar: Molim gospodu skrutatore da izvole zauzeti svoja mesta kod

glasačkih kutija. Srednja kutija određena je da prima glasačke listiće za potpredsednika, kutija sa desne strane za pretsednika, a sa leve strane za sekretare.

Molim sekretara g. dr. Kotura da proziva gospodu senatore da glasaju, a gospodu senatore molim, da redom, po prozivci, prilaze stolu i spuštaju glasačke listiće u određene kutije i to u prvu kutiju sa desne strane listić sa svojim kandidatom za pretsednika, u srednju za potpredsednike, a u levu za sekretare.

(Nastaje tajno glasanje listićima).

POSLE GLASANJA

Privremeni pretsednik Ivan Hribar: Glasanje je završeno. Molim gospodu skrutatore da izvrše prebrojavanje glasova.

POSLE PREBROJAVANJA GLASOVA

Privremeni pretsednik Ivan Hribar: Gospodo senatori, izvolite čuti rezultat glasanja.

Za izbor Pretsednika Senata glasalo je svega 79 senatora. Od ovoga broja glasalo je za g. dr. Ljubomira Tomašića 67 senatora. (Aplauz i uzvici: Živeo!) Praznih listića bilo je 12. Prema tome, za Pretsednika Senata izabran je g. dr. Ljubomir Tomašić. (Opšti aplauz i uzvici: Živeo!)

Za izbor dvojice Potpredsednika Senata glasalo je svega 79 senatora. Od ovoga broja glasalo je za g. dr. Miroslava Ploja 66 senatora, za g. dr. Uroša Krulja 65 senatora, a praznih listića bilo je 13. Prema tome, izabrani su za Potpredsednike Senata gg. dr. Miroslav Ploj i dr. Uroš Krulj. (Aplauz i uzvici: Živeli!)

Za izbor sekretara glasalo je svega 79 senatora. Od ovoga broja dobili su g. Milutin Dragović 65 glasova, g. dr. Đura Kotur 66 glasova, g. dr. Vaso Glušac 66 glasova, g. Asim Alibegović 1 glas, a praznih listića bilo je 12.

Prema tome, izabrani su za sekretare Senata gg. Milutin Dragović, dr. Đura Kotur i dr. Vaso Glušac. (Aplauz i uzvici: Živeli!)

Gospodo senatori, izbor Pretsedništva Senata je završen, i time je i moja funkcija svršena. Čestitam svoj izabranoj gospodi članovima Pretsedništva Senata i molim ih da izvole zauzeti svoja mesta. (Aplauz i uzvici: Živeo! — Gospoda izabrani članovi Pretsedništva Senata zauzimaju svoja mesta).

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Gospodo senatori, ovo je treći put što ukazujete meni i mojim drugovima u Pretsedništvu Senata vaše najviše poverenje. Hvala vam! Ovaj kontinuitet u izboru istih lica jasno ukazuje na vašu rešenost da očuvate kontinuitet u glavnim smernicama ovog visokog Doma. (Uzvici: Tako je! — Živeo!). Ali, da te smernice dođu do punog izražaja, potreban je i kontinuitet vaše kompaktne i pune saradnje. Uvereni da će tako i biti, izjavljujem u ime svoje i svojih drugova u Pretsedništvu da se poverenih nam dužnosti primamo.

Da živi Njegovo Veličanstvo Kralj Petar III! (Burni i oduševljeni uzvici: Živeo Kralj!)

Gospodo senatori, prema poslovniku našem akt o konstituisanju Senata saopšćićemo Kraljevskoj Vladi na ruke g. Ministra-Pretsednika, i kad budem dobio od njega obavest o danu otvorenja sednice Senata, ja ću biti slobodan sazvati sednicu pismenim putem. S time zaključujem današnji prethodni sastanak. (Aplauz i uzvici: Živeo!).

Sednica je zaključena u 10,20 časova.

